

De Korenaar: koploper in inclusief onderwijs

Kinderen helpen hier elkaar

Tien jaar geleden werd in Nederland passend onderwijs ingevoerd en over tien jaar moet inclusief onderwijs gemeengoed zijn. Waarom opnieuw een verandering? En wat zijn de gevolgen voor leerlingen en scholen? PO Management stak haar licht op bij een van de koplopers op het gebied van inclusief onderwijs: De Korenaar in Eindhoven.

TEKST **MARTIN VAN ROOIJ** BEELD **MARTIN VAN ROOIJ**

Samen met IKC De Kroevendonk in Roosendaal was De Korenaar in Eindhoven de eerste school die benoemd is tot ambassadeur van het platform Naar Inclusiever Onderwijs. Sinds zes jaar zit de school in een hagelnieuw pand. Ook het schoolplein – misschien is het beter te spreken van een schooltuin – is om door een ringetje te halen. Directeur Berdi de Jonge: “De inrichting van het plein sluit aan op de onderwijsvisie van onze school. Het heeft wel wat gekost, inderdaad. Gelukkig ken ik de weg naar subsidies. Bovendien ga ik slim om met budgetten.”

‘Zachtere’ groepen

Laten we het over inclusief onderwijs, ook wel ‘thuisnabij onderwijs’ genoemd, hebben. Uit wetenschappelijk onderzoek is gebleken dat *alle* kinderen er baat bij hebben, dus

zowel kinderen die specifieke ondersteuning behoeven als leerlingen zonder specifieke ondersteuningsbehoefte. Toch staat nog niet iedere school of stichting te popelen om ermee aan de slag te gaan. Zo vrezen sommigen dat inclusief onderwijs meer menskracht vraagt en daardoor duurder uitpakt dan het totale primaire onderwijs regulier en (s)bo nu. Nonsens, volgens De Jonge: “De ideale groepsgrootte bij ons is 28 leerlingen. Grote groepen dus. Het gaat om sociale inclusie. In een grotere groep doet iedereen ertoe, omdat je altijd wel iemand iets te bieden hebt. Daarbij zorgen wij voor een ‘schil’ om de groepen. Met meerdere professionals zorgen we voor goed onderwijs. En wat goed is voor één kind is goed voor alle kinderen. Onze klassen worden bijvoorbeeld zachter door kinderen met een downsyndroom. Er zijn verschillen en die zijn evident. Daardoor hoeven de kinderen niet meer

tegen elkaar op te boksen.” Dit jaar nog hoopt ze het bewijs te ontvangen dat inclusief onderwijs niet duurder is. “Momenteel worden wij door-gelicht door het Steunpunt Passend Onderwijs. Zij rekenen onze geldstromen helemaal door.”

De Jonge leidt haar school doelmatig. “Een school is in feite een bedrijf”, zegt ze. Desondanks heeft ze krijt aan haar vingers. “Ik ben begonnen in het speciaal onderwijs en heb in het cluster IV en het speciaal basisonderwijs gewerkt. Ik heb bewust de overstap gemaakt naar het reguliere onderwijs, omdat ik zag dat leerlingen weinig van elkaar leren als ze allemaal dezelfde dingen moeilijk vinden. In zo’n setting is er weinig ruimte om je kwaliteiten te

Berdi de Jonge

laten ontbolsteren; alle aandacht gaat naar de dingen die ze moeilijk vinden.” In een gemengde groep is dat anders, zegt ze. “In een gemêleerde groep kan de ene leerling zijn kwaliteiten inzetten voor de andere leerling. In het inclusieve onderwijs helpen leerlingen elkaar.”

De passie voor inclusie is De Jonge met de paplepel ingegeven. “In Uden, waar ik ben opgegroeid, had je een klooster waar de eerste arbeidsmigranten in onze regio werden gehuisvest. Mijn vader was slager en nodigde die mensen op zondag bij ons thuis uit. Hij had te doen met de mannen die daar zaten, ver weg van hun gezin. Op zaterdag kwamen aan het eind van de dag mensen naar de winkel voor de producten die na het weekend niet meer te verkopen waren.” Een stage in de Jordaan droeg ook bij aan haar ‘Bildung’. “De Jordaan was destijds nog een echte achterstandswijk met grote sociale problemen. Ik heb geleerd om mensen te geven die het iets minder hebben.”

Compassie

Datzelfde – compassie met mensen die het minder hebben – krijgen de kinderen op De Korenaar ook bijgebracht. “Ze leren hier dat ze andere kinderen niet moeten plagen of uitdagen, maar dat ze zich realiseren: voor *die* is het moeilijk

om te luisteren, voor *die* is het moeilijk om afspraken te maken en voor *die* is het moeilijk om vriendjes te maken. Wat kan ik doen om ervoor te zorgen dat dat kind zich wél lekker voelt in de groep, of wél kan leren?”

Zelden naar het so

Nederland loopt op het gebied van inclusief onderwijs internationaal uit de pas, constateert De Jonge. “Overal ter wereld zitten leerlingen met en zonder specifieke behoeften door elkaar, behalve in Nederland. Het kan echt anders. Gemiddeld 43% van onze leerlingen gaat naar havo/vwo. In onze groep 8 zitten soms wel vijf of zes kinderen met een IQ lager dan 80, maar die gaan zelden naar het speciaal onderwijs. Meestal gaan ze naar het basisberoepsonderwijs en soms zelfs naar kader. Als je het afzet tegen ons verzorgingsgebied, dan hebben wij een bovengemiddeld hoog uitstromingsniveau.”

En hoe zit het met kinderen met gedragsproblemen? De Jonge: “Die hebben wij ook, net als iedere andere school. Ik weet zeker dat wij kinderen op onze school hebben die anders in het speciaal onderwijs gezeten zouden hebben. Maar omdat onze omgeving helpend is, we veel aan preventie doen, kijken wat kinderen nodig hebben om hun gedrag

te reguleren en iedereen getraind is in het mediërend leren, is dat allemaal geen probleem.” Een gunstig neveneffect van inclusief onderwijs: het is populair onder leerkrachten. “Wij hebben geen enkel probleem om aan goed personeel te komen. Vorig jaar kregen we op één vacature maar liefst 27 brieven.”

In het inclusief onderwijs zijn de verschillen tussen leerlingen evident. Daardoor hoeven de kinderen niet meer tegen elkaar op te boksen.

Minder werkdruk

Dankzij het inclusieve onderwijs hebben de leerkrachten van De Korenaar minder last van werkdruk, simpelweg omdat ze niet overal verstand van hoeven te hebben. “Ze zijn echt niet allemaal ZMLK-specialist of taalspecialist. Ook binnen het team maken we gebruik van elkaars talenten. Een leerkracht hoeft het nooit alleen te doen, de kinderen zijn van iedereen. Wél maak ik in mijn begroting tijd en geld vrij voor teamscholing en kennisdelen en voor extra handen in de schil rond de groepen. Als een leerkracht zelf vraagt om extra scholing zeg ik zelden nee. Mijn leerkrachten hoeven echt niet alles te kunnen. Wel verwacht ik van ze dat ze om hulp vragen als ze ergens niet uit komen.”

Kinderen helpen elkaar

Op De Korenaar helpen leerlingen mee om het onderwijs in goede banen te leiden. “Ik geef je een voorbeeld. Vorig jaar vertoonde een leerling in een van de groepen gedrag dat storend was tijdens een instructie of als de hele klas zat te werken. Twee leerlingen zijn toen naar de intern begeleider gestapt. Ze zeiden: ‘Wij hebben eigenlijk alles gedaan om hem te helpen dat niet meer te doen, maar hij blijft het doen. Heeft u nog een tip voor ons?’ Dát bedoel ik. De kinderen proberen elkaar – en daarmee ook zichzelf – te helpen. Stel je een groep samen uit leerlingen met allemaal dezelfde vragen, dan ben jij als leerkracht de enige die ze vooruit kan helpen. Maar in een gemêleerde groep helpen ze elkaar. Er zit altijd wel een leerling tussen die zegt: ‘Ik weet hoe dat moet, ik leg het je wel uit.’”

Ik heb geleerd om mensen te geven die het iets minder hebben.

Subsidiekampioen

Ouders hebben slechts sporadisch reserveringen ten aanzien van inclusief onderwijs, aldus De Jonge. “Waarom zouden ze ook? Onze leeropbrengsten zijn prima en bovendien staan we bekend als subsidiekampioen (zie kader ‘22 subsidies’). We hebben warme maaltijden op school voor alle kinderen die willen meedoen – want dat is inclusief – en een breed naschools aanbod. Denk aan circus, toneel, muziek, dans, blind leren typen en yoga. Dat draagt allemaal

22 subsidies

De Jonge heeft eens geïnventariseerd van hoeveel subsidies ze gebruik heeft gemaakt. Ze kwam uit op 22 stuks. Eén specifieke subsidie is voor haar heel behulpzaam – maar helaas voor de lezer buiten Eindhoven: het gaat om een gemeentelijke subsidie. “Met de gemeentelijke subsidie ‘Jeugdhulp tijdens onderwijstijd’, een vast bedrag per jaar, kan ik een deel van de zorg verlenen aan kinderen die iets extra’s nodig hebben, de zogenoemde bovengebruikelijke zorg, bijvoorbeeld toiletbezoek of aan- en uitkleden bij kinderen die dat op die leeftijd al zelfstandig zouden moeten kunnen. Dat is genoeg om een fulltimer aan te nemen. De gemeente Eindhoven snapt dat zoiets nodig is voor inclusief onderwijs en het kost ze minder geld dan als ze allemaal losse pgb’s moeten verstrekken. Ik denk dat kinderen die naar het speciaal onderwijs gaan duurder zijn. Ook krijgen we subsidie voor de trainingen inclusief onderwijs die we elders geven. Een deel van de subsidie die we binnenhalen gaat er ook weer een-op-een uit, bijvoorbeeld de subsidies voor de schoolmaaltijden en het naschoolse aanbod. Desondanks is het een significant deel van mijn begroting.”

bij aan inclusie, aan optimale kansen voor alle kinderen. Oh ja, en schoolfruit. Iedere ochtend staan hier vijftien ouders fruit te wassen, te schillen en over bordjes te verdelen. Ook nog goed voor de sociale interactie tussen ouders! Bovendien zijn we daardoor verlost van al die koeken op school.”

De Korenaar is inmiddels expertiseschool inclusief onderwijs. “Wij begeleiden momenteel zes scholen, waaronder twee in Amsterdam, in inclusief onderwijs. Het is een project van OCW. Vijf van onze medewerkers zijn getraind. Ze gaan in tweetallen de teams van die scholen trainen. Daar krijgen wij subsidie voor, zodat mijn teamleden kunnen worden vrijgeroosterd. Zelf leren we er ook weer van, want overall hoor je wel weer iets waar je wat van opsteekt.”

Dat inclusief onderwijs werkt, is in feite niet zo moeilijk te snappen, vindt De Jonge. “Als jij op je werk de hele dag dingen moet doen die je niet goed kunt, ga je op zoek naar een andere baan. Kinderen kunnen dat niet. En wat gebeurt er als je kinderen de hele dag dingen laat doen die ze niet goed kunnen? Dan gaan ze ’s middags uit hun dak of willen ze niet meer naar school. Vervolgens zijn we dan van mening dat dat kind een gedragsprobleem heeft.”

Als je mijn kwaliteiten
niet kent, moet je van mijn
beperkingen afblijven.

Emiel van Doorn

Emiel van Doorn van Stibco, tevens coauteur van het boek *Mediërend Leren*, heeft het volgens haar mooi verwoord. “Hij zegt: ‘Als je mijn kwaliteiten niet kent, moet je van mijn beperkingen afblijven.’ Zo is het. Goed onderwijs begint met dingen doen waar je goed in bent. Vandaaruit ga je bouwen.” Nog andere tips? “Ja. Ga oprecht met kinderen en ouders in gesprek, vraag wat ze nodig hebben, bouw met je team aan goed onderwijs, haal specialismen naar binnen op het moment dat je ze nodig hebt, werk op de bedoeling en zoek de oplossingen niet in de systeemwereld. Tot slot: heb vertrouwen in je eigen kunnen en het kunnen van je collega’s.”

Meer informatie

Wil je meer weten over inclusief onderwijs? Je vindt een schat aan informatie door de QR-code te scannen of te surfen naar:

www.informatiepunt-inclusiefonderwijs.nl